



## СИЛАБУС навчальної дисципліни

### «ХІРУРГІЯ З ОЦІНКОЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	224 Технології медичної діагностики та лікування
Освітньо-професійна програма	Лабораторна діагностика Навчальні плани 2022 р., 2024 р.
Освітній ступінь	Бакалавр
Статус дисципліни	Нормативна
Група	I ЛД-23, I ЛД-24, II ЛД-21
Мова викладання	Українська
Кафедра, за якою закріплена дисципліна	Кафедра хірургічних дисциплін і невідкладних станів
Викладач курсу	Грицевич Назар Романович, к. мед. н.
Консультації	Відповідно до розкладу консультацій. Можливі он-лайн консультації через ZOOM, Meet, або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Опис навчальної дисципліни	Кількість кредитів – 5 Загальна кількість годин – 150 Модулів – 2 Лекції – 28 год Практичні заняття – 64 год Самостійна робота – 58 год
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Хірургія з оцінкою результатів досліджень» є нормативною дисципліною зі спеціальності 224 Технології медичної діагностики та лікування. Навчальну дисципліну розроблено таким чином, щоб надати здобувачам освіти необхідні знання для роботи в закладах охорони здоров'я (ЗОЗ); знання щодо діагностичних критеріїв невідкладних хірургічних станів - для надання кваліфікованої першої медичної допомоги. Предметом вивчення навчальної дисципліни є: травматичні ушкодження та хірургічні захворювання, діагностика яких ґрунтується на даних суб'єктивного та об'єктивного обстеження, лабораторних досліджень та інструментальних методах обстежень.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення дисципліни «Хірургія з оцінкою результатів досліджень» є формування у студентів розуміння механізмів виникнення хірургічних захворювань, клінічного мислення при аналізі результатів суб'єктивного та об'єктивного обстеження, лабораторних досліджень та інструментальних методів обстеження; оцінювання ефективності застосованих методів лікування та профілактики; оволодіння знаннями та професійними навичками обстеження пацієнтів, обґрунтування результатів лабораторних досліджень та інструментальних обстежень, лікування та профілактики хірургічних захворювань. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні <b>знати:</b> – етіологію, класифікацію, механізм розвитку, симптоми та синдроми найпоширеніших хірургічних хвороб;

	<ul style="list-style-type: none"> <li>– варіанти перебігу захворювань та їх диференціальну діагностику;</li> <li>– значення лабораторних досліджень та інструментальних методів обстеження;</li> <li>– сучасні принципи та методи лікування захворювань відповідно до клінічних протоколів;</li> <li>– алгоритм надання медичної допомоги при невідкладних станах в хірургії;</li> <li>– чинні накази МОЗ України;</li> </ul> <p><b>вміти:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– проводити суб'єктивне та об'єктивне обстеження пацієнта;</li> <li>– оцінити стан пацієнта;</li> <li>– сформулювати попередні діагнози;</li> <li>– підготувати пацієнта до інструментальних методів обстеження та забору біологічного матеріалу для лабораторних досліджень;</li> <li>– надавати медичну допомогу при невідкладних станах в хірургії;</li> <li>– виконувати найбільш поширені медичні маніпуляції;</li> <li>– асистувати лікареві під час виконання складних інструментальних обстежень та лікувальних процедур;</li> <li>– дотримуватися правил етики та деонтології у спілкуванні з пацієнтом;</li> <li>– дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці під час роботи з електроприладами, апаратами, що працюють під тиском, кисневими балонами; під час обстеження, виконання маніпуляцій, забору біологічного матеріалу для досліджень тощо.</li> </ul>
<p><b>Програмні результати навчання</b></p>	<p>ПРН 3. Демонструвати використання знань про морфологічні зміни тканин і органів для діагностики патологічних станів, виявляти помилкові результати та вживати заходи щодо їх корекції.</p> <p>ПРН 6. Верифікувати результати лабораторних досліджень для діагностики онкопатології (норма / патологія).</p> <p>ПРН 9. Верифікувати результати лабораторних досліджень для діагностики захворювань хірургічного профілю (норма / патологія).</p>
<p><b>Політика курсу</b></p>	<p><b>Дотримання принципів академічної доброчесності</b>  Не толеруються жодні форми порушення академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть самостійними, їх власними оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей. Під час виконання письмових контрольних робіт, модульних контрольних, тестування, підготовки до відповіді на екзамені користування зовнішніми джерелами заборонено. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.</p> <p><b>Дотримання принципів та норм етики і професійної деонтології</b>  Під час занять здобувачі освіти діють із позицій академічної доброчесності, професійної етики та деонтології, дотримуються правил внутрішнього розпорядку Академії. Ведуть себе толерантно, доброзичливо та виважено у спілкуванні між собою та викладачами.</p> <p><b>Відвідування занять</b>  Студенти повинні відвідувати усі лекції, практичні заняття курсу та інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.</p> <p><b>Політика дедлайну</b>  Студенти зобов'язані дотримуватися термінів, передбачених курсом і визначених для виконання усіх видів робіт.</p> <p><b>Порядок відпрацювання пропущених занять</b>  Відпрацювання пропущених занять без поважної причини відбувається згідно з графіком відпрацювань та консультацій. Відпрацювання пропущених занять з поважної причини може проводитися також улюбий зручний час для викладача.</p> <p>Перескладання підсумкової оцінки з метою її підвищення не допускається,</p>

окрім ситуацій передбачених нормативними документами Академії, або неявки на підсумковий контроль з поважної причини.

## СТРУКТУРА КУРСУ

### ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Організація хірургічної допомоги. Знайомство з хірургічним хворим	2
2	Профілактика хірургічної інфекції. Хірургічний інструментарій	2
3	Кровотеча та крововтрата	2
4	Знеболювання	2
5	Методи діагностики хірургічних захворювань. Передопераційний період	2
6	Післяопераційний період. Профілактика та лікування ускладнень	2
7	Переливання крові (гемотрансфузія) та її компонентів	2
8	Поняття про рани	2
9	Поняття про травми	2
10	Хірургічна інфекція	2
11	Пухлини. Загальні принципи діагностики та лікування	2
12	Травми голови	2
13	Травми грудної клітки	2
14	Травми живота. Гострий живіт	2
	<b>Разом:</b>	<b>28</b>

### ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Профілактика хірургічної інфекції	4
2	Хірургічний інструментарій	4
3	Методи зупинки зовнішньої кровотечі	4
4	Знеболювання	4
5	Суб'єктивне та об'єктивне обстеження хірургічного пацієнта	4
6	Догляд за пацієнтами в післяопераційному періоді	4
7	Переливання крові. Інфузійна терапія	4
8	<b>Модульний контроль 1.</b> Профілактика хірургічної інфекції. Кровотеча та крововтрата. Знеболювання. Суб'єктивне та об'єктивне обстеження хірургічного пацієнта. Переливання крові	4
9	Накладання м'яких пов'язок. Транспортна іммобілізація	4
10	Гнійні захворювання м'яких тканин. Обробка ран, перев'язки	4
11	Догляд за пацієнтами зі стомами	4
12	Тактика ведення пацієнта з травмою голови	4
13	Тактика ведення пацієнта з ушкодженнями стінок та органів грудної клітки	4
14	Тактика ведення пацієнта з травмою живота	4
15	Обстеження та оцінка стану пацієнта з синдромом гострого живота	4
16	<b>Модульний контроль 2.</b> Поняття про травми і рани. Хірургічна інфекція. Пухлини. Травми голови, грудної клітки та живота	4
	<b>Разом:</b>	<b>64</b>

### САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Новітні антисептичні засоби	3

2	Бактеріологічний контроль в операційній	3
3	Методи визначення ступенів крововтрати	3
4	Алгоритм невідкладної допомоги при паренхіматозних кровотечах	3
5	Класифікація інфузійних розчинів	3
6	Алгоритм невідкладної допомоги при укусах отруйних комах і змій	3
7	Особливості невідкладної допомоги при хімічних та радіаційних опіках	3
8	Правила проведення екстреної профілактики правцю.	3
9	Підготовка пацієнтів до спеціальних методів обстеження	3
10	Види і покази до застосування спеціальних пов'язок	3
11	Діагностика метастазів при невідомих первинних пухлинах	3
12	Види профілактичних оглядів – особливості проведення, значення для ранньої діагностики пухлин	3
13	Бактеріологічне і морфологічне дослідження фізіологічних та патологічних рідин і субстратів	3
14	Антибіотикопрофілактика і антибіотикотерапія	3
15	Структура і функціонал шпитальних відділень екстреної медичної допомоги	3
16	Профілактика диспептичного синдрому	3
17	Поняття «онконастороженість». Принципи і методи скринінгу злоякісних пухлин	2
18	Скласти таблицю дифдіагностики запальних захворювань живота	3
19	Особливості підготовки пацієнтів до обстеження прямої кишки	3
20	Хірургічні захворювання, спричинені або ускладнені діабетом	2
	<b>Разом:</b>	<b>58</b>

**Література для вивчення дисципліни**

**Основна (базова):**

1. Желіба М.Д., Хіміч С.Д., Герич І.М. Загальна хірургія. - Київ : Медицина, 2018.
2. Лисенко Б.П., Шейко В.Д., Хіміч С.Д та ін. Хірургія: підручник: К.: ВСВ «Медицина», 2010.
3. Ахтемійчук Ю.Т., Вовк Ю.М., Дорошенко С.В. Оперативна хірургія. К.: ВСВ "Медицина", 2010.
4. Березницький Я. С, Вільцанюк О.А, Желіба М.Д. та ін. Хірургічні хвороби: - [Медицина](#), 2017.
5. Іфтодій А.Г., Пішак В.П. Хірургічні хвороби. Підручник: Частина 1: - Чернівці, 2007.
6. Анестезіологія та інтенсивна терапія: підручник / За ред. Ф.С. Глумчера. — К.: ВСВ «Медицина», 2010.
7. Антропова Т.О. Невідкладні стани в терапії. — К.: Медицина, 2007.
8. Інтенсивна терапія в педіатрії: навч. посібник. — К.: Медицина, 2008.
9. Касевич Н.М., Шаповал К.І. Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників: підручник. — К.: ВСВ «Медицина», 2010.
10. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: навч. посібник / За ред. В.С. Тарасюка. — К.: ВСВ «Медицина», 2010.
11. Назарова І.Б. Невідкладні стани в акушерстві. — К.: Медицина, 2006.
12. Палій Л.В. Анестезіологія та інтенсивна терапія. — К.: Медицина, 2011.
13. Палій Л.В. Основи реаніматології. — К.: Медицина, 2006.
14. Поцюрко Р.І. Невідкладні стани в педіатрії. — К.: Медицина, 2006.

**Додаткова:**

1. Гринчук Ф.Ю, Білоокий В.А, Полянський І.П. Гострі хірургічні захворювання органів черевної порожнини: Букрек, 2012.
2. Корік В.Є., [Жидкова](#) С.А. «Військово-польова хірургія: підручник»: [Центр учбової літератури](#), 2018.
3. Кондратенко П.Г., Бондарев В.І., Бондарев О.О., Васильєв Р.В. та ін. Хірургія (підручник): [ВСВ «Медицина»](#), 2009.

4. Касевич Н.М., Шаповал К.І. Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників: підручник. — К.: Медицина, 2008. — 248 с.
5. Ковальчук Л.Я., Гнатів В.В., Бех М.Д., Панасюк А.М. Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія невідкладних станів. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003.
6. Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 488 с.

**Поточний та підсумковий контроль**

**Поточний контроль** здійснюється на кожному практичному занятті з обов'язковим виставленням оцінки за результатами практичної роботи, фронтального індивідуального опитування та тестового контролю.  
 Форма діагностики рівня підготовки студентів: письмова, усна.  
 Засоби діагностики рівня підготовки студентів: тести, ситуаційні завдання, муляжі, медичне обладнання, відеоматеріали та ін.  
**Підсумковий контроль** – диф. залік – проводиться у вигляді тестового модульного контролю та контролю практичних навичок.

**Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу**

Під час навчального процесу будуть використовуватися: лекції, презентації, дискусії, індивідуальні дослідження тощо.  
 У разі роботи в дистанційному режимі використовуватиметься віртуальне навчальне середовище MOODLE.  
 Лекції та практичні заняття будуть вестися за допомогою програм електронної комунікації Zoom, Meet чи аналогічних.  
 Поточна комунікація з викладачем буде здійснюватися в соціальних мережах Viber, WhatsApp (за вибором академічної групи).

**Необхідне обладнання**

**У звичайному режимі навчання.** Вивчення курсу передбачає приєднання кожного студента до навчального середовища MOODLE.  
**У режимі дистанційного навчання під час карантину** вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного студента до програм ZOOM, або Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку студент має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету.

**Критерії оцінювання**

**Схема нарахування та розподіл балів**

Поточне оцінювання, МК та самостійна робота						СМО	ПМО	ECTS	За національною шкалою
Модуль 1									
T1	T2	...Tn	САП	МК 1	МО				
4	4	3	73	75	74	74	74	C	добре

T<sub>1</sub> – T<sub>n</sub> – теми занять до модульного контролю 1;  
 САП – середнє арифметичне усіх позитивних оцінок в національній шкалі, яке переводиться у 100 – бальну шкалу;  
 МК - модульний контроль;  
 МО (модульна оцінка) – середнє арифметичне САП та МК;  
 СМО (семестрова модульна оцінка) – це середньоарифметична МО;  
 ПМО (підсумкова модульна оцінка) – виставляється в кінці вивчення дисципліни за 100 – бальною шкалою, національною шкалою та ECTS.

**Шкала оцінювання: національна та ЄКТС**

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A
0-89	добре	B
70-79	добре	C
60-69	задовільно	D

<b>51-59</b>	задовільно	<b>E</b>
<b>35-50</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	<b>FX</b>
<b>0-34</b>	незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивчення дисципліни за зазначений семестр	<b>F</b>

### ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФ.ЗАЛКУ

1. Загальні поняття про хірургію та хірургічні хвороби. Основні види хірургічної патології.
2. Історія розвитку хірургії. Диференціація хірургічних спеціальностей. Зв'язок хірургії з іншими спеціальностями.
3. Організація хірургічної роботи. Обстеження хворого хірургічного профілю.
4. Антисептика та її методи. Основні антисептичні хімічні речовини та їх застосування.
5. Асептика та її методи. Діалектична єдність асептики й антисептики.
6. Поняття про біль та знеболення. Необхідність знеболення в хірургії.
7. Загальне знеболення — наркоз; його види, стадії. Препарати для наркозу. Ускладнення наркозу, їх профілактика і допомога.
8. Місцеве знеболення; види та способи проведення. Препарати для місцевої анестезії. Ускладнення, їх профілактика і допомога.
9. Поняття про хірургічні операції та їхні основні види (*планові, екстрені, термінові, радикальні, паліативні, симптоматичні тощо*).
10. Хірургічний інструментарій; загальний та спеціальний.
11. Передопераційний період, його мета. Підготовка хворого до планової та екстреної операції. Деонтологічні аспекти в підготовці хворих до операцій.
12. Премедикація. Транспортування хворого в операційну.
13. Особливості підготовки хворих молодого, середнього та літнього віку і пацієнтів з різними супутніми захворюваннями (*порушення зсідання крові, цукровий діабет, стеноз воротаря тощо*).
14. Поняття про післяопераційний період, його фази та варіанти перебігу.
15. Транспортування хворого з операційної. Ускладнення при транспортуванні, їхні причини та запобігання їм. Положення хворого в ліжку.
16. Спостереження та догляд за післяопераційним хворим. Особливості догляду за окремими категоріями хворих.
17. Роль гігієніста зубного у виявленні, профілактиці ранніх післяопераційних ускладнень та наданні допомоги хворим.
18. Роль гігієніста зубного у виявленні, профілактиці пізніх післяопераційних ускладнень та наданні допомоги хворим.
19. Місце інфузійно-трансфузійної терапії в сучасній хірургії. Показання до її проведення.
20. Донорство, показання та протипоказання. Консервування та зберігання крові.
21. Переливання крові. Основи ізосерології. Групи крові за системою АВ0. Поняття про резус-фактор.
22. Показання та протипоказання до переливання крові. Способи переливання крові. Ведення документації.
23. Помилки та можливі ускладнення при переливанні крові, запобігання їм та надання невідкладної допомоги.
24. Компоненти і препарати крові, кровозамінники та їх застосування.
25. Поняття про кровотечу та крововтрату. Причини виникнення та види кровотеч. Рефлекторні механізми захисту організму від кровотечі.
26. Клінічна картина кровотеч. Суб'єктивні та об'єктивні симптоми; оцінювання тяжкості кровотечі, даних клінічних аналізів при кровотечі, стану хворого та подальша тактика.
27. Геморагічний шок та ПМД при ньому.
28. Поширення в побуті гнійно-запальних захворювань; їхні основні збудники. Синдром запалення — провідний синдром хірургічної інфекції. Патогенез і симптоми запалення.
29. Місцеві та загальні прояви запалення. Загальні принципи лікування гнійно-запальних захворювань.
30. Захворювання, спричинені аеробною інфекцією, основні клінічні прояви, принципи лікування.
31. Ускладнення хірургічної інфекції: сепсис та його комплексна терапія. Поняття про септичний шок.
32. Газова гангрена: клінічна картина, комплексна терапія, профілактика.
33. Пращець: клінічна картина, комплексна терапія, профілактика. Перша допомога за загрози виникнення анаеробної інфекції.

34. Поняття про гнилісну інфекцію: її профілактика та методи лікування. Хронічна специфічна інфекція та її хірургічні форми; принципи лікування.
35. Загальні поняття про травми. Травматизм і його профілактика. Види і класифікація травм. Організація допомоги при травмах.
36. Механічна травма та її види. Особливості діагностики та перша медична допомога при них. Подальша тактика, принципи лікування.
37. Поняття про рану, класифікація, характеристика окремих видів ран.
38. Клінічний перебіг ранового процесу в гнійній рані. Принципи лікування гнійних ран. Фази ранового процесу та види загоєння ран, їх коротка характеристика.
39. Термічна травма, визначення, класифікація. Опіки, їх класифікація за етіологією, площею, глибиною ушкодження.
40. Загальні поняття про опікову хворобу, її стадії та принципи надання ПМД.
41. Електротравма, її особливості, надання ПМД.
42. Відмороження. Профілактика, класифікація за ступенем тяжкості, ПМД. Особливості лікування та догляду за хворими.
43. Поняття про пухлини; добро- та злоякісні пухлини. Класифікація пухлин. Основні ознаки злоякісних пухлин.
44. Принципи лікування пухлин. Способи лікування (*хірургічне, хіміотерапевтичне, променеве, гормональне, симптоматичне*). Типи хірургічного лікування.
45. Злоякісні епітеліальні пухлини — рак. Міжнародна класифікація ракових пухлин. Інші злоякісні пухлини.
46. Організація онкологічної допомоги. Диспансеризація хворих онкологічного профілю. Деонтологія в онкології.
47. Особливості анатомічної будови мозкового та лицевого відділів черепа; м'яких тканин; особливості кровопостачання голови і вплив на перебіг захворювань у цій ділянці.
48. Запальні захворювання м'яких тканин черепа: гнійно-запальні захворювання шкіри — фурункул, карбункул, бешиха; запальні захворювання слинних залоз — паротит; тромбофлебіт вен обличчя. Можливі ускладнення та їх профілактика. Перша допомога, лікування, догляд за хворими.
49. Закрита черепно-мозкова травма. Струс мозку. Забій мозку. Причини розладів основних функцій організму. Основні клінічні прояви.
50. Стиснення мозку. Внутрішньочерепні гематоми, їх діагностика та принципи лікування. Надання невідкладної допомоги при підвищенні внутрішньочерепного тиску. Профілактика ускладнень. Принципи надання першої допомоги та лікування.
51. Переломи кісток склепіння та основи черепа. Діагностика, клінічна картина, принципи надання першої допомоги та лікування.
52. Переломи кісток лицевого відділу черепа. Діагностика, клінічна картина, принципи надання першої допомоги та лікування. Вивих нижньої щелепи, клінічна картина, невідкладна допомога.
53. Ушкодження хребта: забій, розтягнення зв'язок, переломи тіл і відростків, вивихи. Вогнепальні ушкодження хребта.
54. Ушкодження спинного мозку: забій, часткове та повне переривання, стискання.
55. Запальні захворювання хребта. Пухлини хребта і спинного мозку. Викривлення хребта.
56. Особливості анатомічної будови шиї та її вплив на клінічний перебіг травм і захворювань у цій ділянці тіла. Травми шиї та особливості надання першої допомоги.
57. Запальні захворювання, що перебігають у ділянці шиї, та їхні особливості.
58. Захворювання щитоподібної залози та принципи їх лікування.
59. Опіки стравоходу та надання невідкладної допомоги.
60. Травма грудної клітки, закриті та відкриті ушкодження, проникні та непроникні.
61. Пневмоторакс: види, клінічні прояви, можливі ускладнення, принципи надання допомоги.
62. Гемоторакс: клінічні прояви, можливі ускладнення, принципи надання допомоги.
63. Переломи ребер та ПМД при них. Перелом ключиці та перша медична допомога.
64. Ушкодження і захворювання серця, аорти; особливості клінічної картини; ПМД; принципи лікування.
65. Захворювання грудної залози: мастит, етіологія, клінічна картина, профілактика та лікування. Рак грудної залози: етіологія, клінічна картина, профілактика та лікування. Диспансеризація хворих.
66. Особливості будови передньої черевної стінки. Методика обстеження хворого з патологією органів черевної порожнини. Ушкодження передньої черевної стінки, клінічні прояви, особливості надання

допомоги.

67. Грижі живота, їхні види, клінічні прояви, принципи лікування.
68. Поняття про синдром гострого живота. Причини виникнення та захворювання, що входять у цю групу; клінічна картина, особливості перебігу, можливі ускладнення та запобігання їм.
69. Особливості анатомічної будови органів сечової і статеві систем, притаманні статі. Особливості обстеження хворого урологічного профілю.
70. Закриті та відкриті ушкодження органів сечової і статеві систем та перша медична допомога при них.
71. Сечокам'яна хвороба: етіологія, клінічна картина, надання невідкладної допомоги.
72. Травма таза. Клінічні прояви, принципи надання невідкладної допомоги, транспортування потерпілих. Поєднання травм таза і внутрішніх органів; особливості надання допомоги.
73. Особливості анатомічної будови верхніх і нижніх кінцівок та її вплив на перебіг захворювань. Травми кінцівок: клінічні прояви, надання невідкладної допомоги, профілактика можливих ускладнень.
74. Запальні захворювання кінцівок: клінічні прояви, надання невідкладної допомоги, профілактика можливих ускладнень. Особливості догляду за хворими.
75. Захворювання судин кінцівок: захворювання пов'язані з порушенням артеріального притоку: етіологія, клінічна картина, принципи лікування, можливі ускладнення та запобігання їм.
76. Захворювання судин кінцівок: захворювання пов'язані з порушенням венозного відтоку: етіологія, клінічна картина, принципи лікування, можливі ускладнення та запобігання їм.
77. Види змертвінь. Діагностика та допомога при сухій і вологій гангрені.
78. Травматичний шок: клінічні прояви, перебіг, особливості надання допомоги відповідно до ступеня тяжкості. Профілактика.
79. Тактика надання допомоги при колапсі та знепритомненні.
80. Термінальні стани. Характеристика. Загальні поняття про клінічну та біологічну смерть.
81. Можливості оживлення організму. Принципи реанімації. Методи підтримання життєвоважливих функцій організму. Основні реанімаційні заходи (*закритий масаж серця, штучне дихання*).

**Опитування**

Анкету з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.